

LUČINSKIENĖ, Monika
Lietuvos Dokumentacijos Projektas
Lietuviškai
RG-50.473*0123

Šiame pokalbyje, Monika Lučinskienė, gimus 1927 m. birželio 4 d., Plungės gyventoja, diskutuoja žydų persekiojimą ir žudynes Plungėje. Jinai pasakoja kaip žydus suvarė į sinagoga, patvirtina kad žydai buvo nužudyti, ir atskleidžia kad vokiečiai privertė lietuvius iškasti duobes ir palaidoti žydes moteris ir vaikus. Jinai diskutuoja kaip lietuviai „baltaraiščiai“ dalyvavimo išduodami ir suvarydami žydus, kad vietinis kunigas pakrikštijo aukas prie žudynių viešose, pasakoja kaip lietuviai vaikai buvo priversti surinkti smegenų ir kūno gabalus žudynių vietoje, ir mini žydų turto plėšikavimą. Lučinskienė papasakoja kaip jos šeima išsaugojo ir slėpė dvi žydes mergaites.

Dėžė 1, Kasetė 1

[01:] 00:31:10 – [01:] 06:13:18
00:37 – 06:32

Jinai prisistato Monika Lučinskienė, mergautinė pavardė Mačiulskytė, gimus 1927 m. birželio 4 d., Alksnėnų kaime, Plungėje. Jinai aiškina kad jos tėvas buvo ūkininkas, kad netoli jų gyveno žydų šeima kurioje buvo mergaitė vardu **Peškė** ir berniukas vardu **Berkis**, kad jinai pažinojo kitus žydus kurie gyveno Plungėje, kad jinai kartu su **Peške** ėjo į mokyklą Alksnėnuose ir draugaudavo. Jinai pasako kad 1940 metais, **Peškė** pabėgo į Tarybų sąjungą; atskleidžia kad jinai per kara matė **Berkę**, kuris pasakė kad jo tėvai buvo sušaudyti [*apsiverkia*]. Jinai diskutuoja Antro pasaulinio karo pradžią: sako kad matė pilną kelią žydų bėgančių iš aplinkinių miestelių, kad žydai prašydavo maisto ir vandens, kad pabėgę žydai apsigyveno Plungėje. Jinai aiškina kad vokiečiai atvažiavo į Plungę birželio 23-ią dieną ir su „baltaraiščių“ pagalba, suvarė žydus į sinagoga; mini kad žydai buvo uždaryti į dvi vietas, bet kitos vietos tiksliai nežino.

[01:] 06:13:19 – [01:] 10:45:04
06:33 – 11:15

Jinai aiškina kad Plungėje buvo dvi sinagogos: viena didelė mūrinė sinagoga, kurioje buvo suvaryti žydai, ir kita maža medinė sinagoga; teigia kad žydai buvo uždaryti sinagogoje vieną savaitę, kad sinagoga nebuvo apverta, kad vokiečiai stovėjo sargyboje su kulkosvaidžiais, kad „baltaraiščiai“ padėjo vokiečiams išduodami žydus, pranešdami kur jie gyveno. Jinai diskutuoja žydų gyventojų skaičių Plungėje; pakartoja kad žydai buvo suvaryti į dvi vietas; pasako kad žydai vaikai buvo laidojami žydų kapinėse, ant kurių vėliau buvo pastayta Plungės vidurinė mokykla. Jinai paaiškina kad žydai buvo taip ankštai suvaryti sinagogoje kad maži vaikai miršdavo, kad vaikų lavonus perduodavo per duris kareiviams, ir kareiviai atiduodavo lietuviams juos palaidoti žydų kapinėse. Jinai patvirtina kad viena pažįstama, **Agota Kantautaitė**

[**Kuntautaitė**], kuri tarnavo pas žydą **Gamzą**, pasakojo kaip jinai laidojo vaikus žydų kapinėse; patikslina kad jinai palaidojo keturis vaikus.

[01:] 10:45:05 – [01:] 15:09:00
11:16 – 15:50

Jinai aiškina kad į Plungę suvažiavo specialus vokiečių dalinys, apsirengę rudom uniformom su kaukolėm ant rankovės. Jinai pasakoja kad ganydama karves šeštadienio vakare jinai išgirdo šūvius, pasako kad jai pasakė kad žydus vyrus šaudė. Jinai aiškina kad sekmadienį iš ryto jinai su sesute ir tėte nuėjo į bažnyčią, kad po mišių matė kaip prie durų stovėjo vokiečiai mašinose ir neleido žmonėms išeiti iš bažnyčios, kad visus žmones įsodino į mašinas, nuvežė keliu, sustojo ir tada išskirstė moteris ir vyrus ir vaikus; toliau aiškina kaip vokiečiai paklausė kiek jo vaikams buvo metų, kad paleido ją su sesę ir jos pabėgo namo; jinai susijaudina pasakodama kaip bijojo kad jos tėvą sušaudys. Jinai atskleidžia kad jinai matė dvi labai dideles krūvas lavonų.

[*apsiverkia*] Jinai aiškina kad jinai nematė vyrų lavonų nes jie buvo sušaudyti į duobę šeštadienio vakare, kad aukos kurias jinai matė buvo moterys ir vaikai. Jinai pasako kad kunigas **Lignugaris [Lygnugaris]** pakrikštijo 370 žydų ir tada jie buvo sušaudyti, kad toje vietoje dabar matosi duobės.

[01:] 15:09:01 – [01:] 20:18:15
15:51 – 21:13

Jinai pasakoja kad jos tėvas aiškino kaip jisai su kitais žmonėmis, kurie buvo pavaryti iš mišių sekmadienį, turėjo iškasti duobes, sudėti aukas – moteris ir vaikus – į duobes ir jas užkasti; jinai tvirtina kad tėvas sakė kad jie gražiai suguldė ir užkasė aukas, kad matė kaip vaikai buvo nužudyti savo motinų rankos, kad tėvas viską išpasakojo kai grįžo namo, kad jisai nusirengė ir savo rūbus sudegino. Jinai aiškina kad lietuvis/lietuvė buvo pavarytas/a (neaišku ar vyras ar moteris) užpilti chlorkalkes ant duobės. Jinai pasakoja kaip antradienį po žudynių jinai su kitais vakais buvo pavaryta surinkti smegenis ir kitus aukų kūno gabalus kurie buvo išsimėtę prie žudynių vietos, nes aukas šaudė su sprogdamom kulkom, kad jie tris valandas rinko kūno gabalus ir tada sumetė viską į iškastą duobę. Apklausoja klausia jos kaip jinai žinojo kad žydus šaudė su sprogdamom kulkom; jinai pasako kad jos tėvas viską matė ir paaiškino.

[01:] 20:18:16 – [01:] 25:01:04
21:14 – 26:07

Jinai patikslina kad žydus šaudė sekmadienį anksti iš ryto, kad šaudymas prasidėjo šeštą valandą ryto ir tęsėsi visą rytą, kad namuose girdėjosi šūviai. Jinai pasakoja kad bažnyčioje irgi girdėjosi šūviai ir aukų riksmas, kad kunigas **Pūkys** per mišias pasakė kongregacijai melstis už žydus; atskleidžia kad kunigas **Pūkys** buvo sulaikytas Gestapo dėl to kad jisai laikė mišias. Jinai aiškina kad kunigas **Lignugaris [Lygnugaris]** krikštijo žydus tą pačią žudynių dieną, prie šaudymo vietos, kad žydės pasirinko vardus ir jis pagal tuos vardus visus krikštijo; jinai teigia kad šią informaciją sužinojo iš varytojų, tiksliai iš kaimyno Pranciškaus **Jonišo [Jonušo]**. Jinai aiškina kad **Jonišas [Jonušas]** viską pasakodavo, kad jo paklausė kodėl jis įstojo į „baltaraiščius,“ kad jis pasakė kad viską darė dėl šnapso, kad visi varytojai buvo girti; jinai toliau pasakoja kad vokiečiai duodavo alkoholio gerti, kad vokiečiai sėdėdavo prie žudynių vietos ir duodavo

komandas šauti. Jinai grįžta prie pasakojimo apie žudynių dieną: aiškina kaip lietuvius prie bažnyčios surinko ir nuvežė prie žudynių vietos; pasako kad vokiečiai paleido vaikus ir kelias motinas kurios rūpinos dėl vaikų saugmo. Jinai patikslina kad matė penkis vokiečių kareivius, kad „baltaraiščiai“ varė lietuvius iš mašinų, kad vokiečiai saugojo žydus.

[01:] 25:01:05 – [01:] 30:02:16
26:08 – 31:21

Jinai patikslina kad tą pačią žudynių dieną vėliau sušaudė ir kelis pabėgusius žydus; jinai pasakoja atvėję kaip vienas žydas slapstėsi miške per naktį, kad jį vaikas pastebėjo ir išdavė, kad jis pabėgo, įstrigo į tvenkinį kuriame jį vokiečiai sušaudė, kad vokiečiai liepė lietuviams jo kūną ištraukti iš tvenkinio. Jinai aiškina kad vertėjas buvo „baltaraištis“ kuris mokėjo vokiškai susikalbėti, pasako kad vertėjo vardas buvo Juozas, pavardės nežino, iš Plungės. Apklausytoja prašo patikslinti informaciją apie žudynių dieną: jinai pasako kad lietuvius iš bažnyčios surinko į tris kariškas mašinas, kad jas vairavo vokiečiai, kad vertėjas žmonėms pasakė kad jeigu jie bandys pabėgti, juos vokiečiai nušaus. Jinai aiškina kad šeštadienį žydai vyrai turėjo patys išsikasti duobę ir tada juos sušaudė, kad žydai patys turėjo užkasti duobes, kad visą šią informaciją pateikė Pranciškus **Jonišas [Jonušas]**. Apklausytoja prašo vardinti kitus „baltaraiščius;“ jinai mini Edvardą Kardinskį; pasako kad kiti buvo iš miestelio ir jų nepažinojo.

[01:] 30:02:17 – [01:] 34:31:18
31:22 – 36:01

Apklausytoja klausia apie vyrus kurie žudė žydus; jinai mini kad žudikai pasiėmė žydų rūbų, lovatiesių, staltiesių; jinai atskleidžia kad Pranciškus **Jonišas [Jonušas]** apsigyveno nužudytų žydų kaime. Jinai patvirtina kad kunigas **Lignugaris [Lygnugaris]** krikštijo žydus, kad jisai buvo mokyklos kapelionas, kad jį vokiečiai nuvarė krikštyti žydus; jinai sako kad žmonės susirinko toje vietoje ir meldėsi už žydus (?). Jinai patikslina kad kai vaikams liepė pabėgti nuo žudynių vietos, jie sustojo prie kelio ir stebėjo kas bus toliau, kad matė kaip tėvą su kitais nuvarė ir parbėgo namo. Jinai pasako kad po valandos girdėjo šūvius ir manė kad jų tėvą sušaudė. [paузė] Jinai pasakoja kad **Jonišas [Jonušas]** labai anksti sekmadienio rytą, po to kai šeštadienį žydus vyrus sušaudė, atėjo į jų namus ir pasiprašė šimtą gramų alkoholio; kad jisai tada sekmadienį dalyvavo žydų moterų ir vaikų žudynėse.

[01:] 34:31:19 – [01:] 38:01:20
36:02 – 39:40

Apklausytoja klausia apie žudikų likimą: jinai pasako kad NKVD *Народный Комиссариат Внутренних Дел* (Vidaus reikalų liaudies komisariatas) sušaudė **Jonišą [Jonušą]**, kad NKVD sekė ir Kardinskį, kuris pasislėpė po šuns būda ir jo žmona jį išdavė. [paузė] Jinai pasakoja apie dabartinį masinių žudynių vietos memorialą; pasako kad jinai nuvažiuoja į tą vietą pasivaikščioti ir pasimelsti. Jinai diskutuoja prieškarinius santykius su žydais ir pamena savo draugystes su žydais. Jos paklausia apie žydų turtą; jinai pripažįsta kad pati nieko nematė, bet girdėjo kad žmonės apiplėšė ir susirinko žydų turtą, kad daiktus parduodavo turguje.

[01:] 38:01:21 – [01:] 41:41:18

39:41 – 43:29

Apklaudytoja jos klausia apie žydų išsigelbėjimo atvejus; jinai atskleidžia kad jos šeima du mėnesius saugojo dvi mergaites: vieną iš Prancūzijos, kitą iš Lenkijos; pasako kad jos atbėgo į Lietuvą, tikėjosi kad Lietuvoje bus saugiau. Jinai aiškina kad rudenį rūpesčiai kylo dėl visų saugumo, kad šeima bijojo ir vokiečių, ir „baltaraiščių“ ir kaimynų; jinai pasakoja kaip jos mama aprenge mergaites, kad mamos brolis palydėjo jas iki Lenkijos ribos, kad žydės pasakė kad bandys pasiekti Prancūziją ir prižadėjo pranešti kad saugiai nukeliavo; jinai aiškina kad Lenkijoje jas priėmė žydas kuris gyveno dvare; mini kad turi visos šeimos nuotrauką kartu su mergaitėmis, kad jinai dabar turi tą nuotrauką savo namuose, kad jos šeimą ištrėmė į Sibirą 1948-ais metais, kad jinai į Sibirą nusivežė tą nuotrauką. Jinai pasako kad mergaičių vardai buvo **Chana** ir **Meyer**.

**[01:] 41:41:19 – [01:] 48:45:17
43:30 – 50:51**

Jinai paaiškina kaip dvi žydės atėjo į namus pasiprašyti maisto, kaip priėmė ir išsaugojo jas kelis mėnesius; patikslina kad jai buvo 14 metų tuo metu, kad tiksliai nežino kiek žydėms buvo metų, bet spėja kad buvo tarp 24-25 metų; mini kad parodys nuotrauką. (?) Jinai pakartoja kad viena žydė buvo iš Prancūzijos, kita iš Lenkijos; apklaudytoja klausia kaip jos susišnekėdavo; jinai pasako kad jos truputėlį kalbėjo lietuviškai; jinai aiškina kaip apgyvendino žydes: kad davė kambarėlį arba jos miegodavo ant šieno, kad niekas neapsilankydavo. Jinai pasakoja vieną atsitikimą kai keli vokiečių kareiviai atėjo į namus; aiškina kad žydės pasislėpė, kad jinai buvo labai susinervavus ir išsigandus. Jinai aiškina kad jos šeimoje buvo trys seserys is vienas brolis. Jinai toliau pasakoja kaip išsaugojo dvi žydes, kokiam kambaryje jos apsigyveno, kaip joms buvo įsakyta nesirodyti, niekur neiti. Jinai pasakoja, bet nėra aišku ar vokiečiai darė kratą jų namuose. Jinai pakartoja aiškinimą kaip jos dėdė nuvedė dvi žydes iki Lenkijos sienos.

**[01:] 48:45:18 – [01:] 54:16:15
50:52 – 56:36**

[naujas kadras]

Apklaudytoja pristato klausimus, jinai atsakinėja: žudynių vietoje aukos buvo nurenngtos; teigia kad tikslus aukų skaičius buvo 370, kurios buvo pakrikštytos kunigo **Lignugario [Lygnugario]**, kad lietuviai buvo nuvaryti iš bažnyčios užkasti aukas; jinai aiškina kad šią informaciją skaitė *Lurdo* žurnale (Katalikų, kapučinų ordino žurnalas), kad jinai šį žurnalą į Sibirą vežėsi, kad žurnalas *Lurdas* buvo publikuotas prieš, per, ir po Antro pasaulinio karo. Apklaudytoja klausia apie kitus prisiminimus apie žydus; jinai diskutuoja santykus su žydais, išreiškia liūdesį apie žydų žudynes; pasako kad labai viską pergyveno. Jinai pasako kad vokiečiai su rudais marškiniais ir kaukolėm šaudė žydus, kad lietuviai išduodavo žydus, kad buvo atvejų kad lietuvai išgelbėjo ir išsaugojo žydus. *[pokalbis/kadras staigiai nutrauktas]*

Vertėjos pastaba: Šiame pokalbyje Monika Lučinskienė pamena kad kunigas Lygnugaris pakrikštijo 370 žydų, žudynių dieną. Dėl to kad informacija pateikta liudijime yra nepapildoma ir kartais neaiški, aš radau informacijos portalų kurie įrodo kad kunigal Lygnugaris krikštijo žydus

Plungėje. Prisegu Lietuvos istorijos instituto mokslinės straipsnį kuriame Kunigas Lygnigaris yra paminėtas. Šis straipsnis gali pateikti kitų informacijos šaltinių tyrimams. Kitoje duomenų bazėje radau (nurodyta žemiau) kad kunigas Lygnugaris buvo Sovietų valdžios nuteistas kalėti Sibire 10 metų už anti-Sovietinius pamokslus ir už tai kad „dalyvavo“ žydų žudynėse. Lučinskienė irgi mini straipsnį apie visą tai publikuota Lurdo žurnale; gal būtų įdomu surasti šį žurnalą, nors jina nemini publikacijos metų.

Priedu:

Regina Laukaitytė „Katalikų bažnyčia Lietuvoje 1941-1944: požiūris į žydų genocidą ir krikštą“
Lituanistica 2007 Lietuvos istorijos institutas.

Internetinė svetainė kurioje nurodami kunigai ir veinuolės persekiojami Sovietų valdžios.

Informacija reikėtų patikrinti Lietuvos Ypatingame Archyve.

<http://gevask.dtiltas.lt/RegiLauk/html/priedas3.htm>